

Eindrapport LSI project wijk Overvecht Utrecht

Inhoud

Eindrapport LSI project wijk Overvecht Utrecht	1
1. Managementsamenvatting	3
1.1 Onderzoek naar Institutioneel Racisme en Discriminatie gemeente Utrecht	4
1.2 Maatschappelijke kosten en baten analyse (MKBA)	5
2. Inleiding	6
2.1 Aanleiding	6
2.2 Doelstellingen	6
2.2.1 Handhavingsaspecten	7
2.2.2 Zorgaspecten	7
3. Het verloop van het project	8
3.1 Opzet	8
3.2 Beoordeling en afweging handhavingsactie(s) aan casustafel	9
3.3 Deelnemers en inzet	9
3.4 Communicatie	10
4. Dossiers en controlebezoeken	11
4.1 Samenvatting resultaten	11
5. Conclusie en aanbevelingen	12
5.1 Doelstellingen	12
5.2 Uitdagingen	12
5.3 Aanbevelingen	13
Bijlage 1 – Resultaten per deelnemer	14
Bijlage 2 – Aanbevelingen	17
Bijlage 3 – Voorbeelden van casussen	19

1. Managementsamenvatting

In de periode van november 2019 tot en met februari 2022 werd het LSI-project wijkgerichte aanpak Overvecht in Utrecht uitgevoerd. Vanwege COVID-19 heeft de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (hierna LSI) de operationele fase van het project in 2 termijnen verlengd tot 1 maart 2022.

Voorafgaand aan deze operationele start is (na goedkeuring van het projectplan door de LSI-stuurgroep):

- veel aandacht besteed aan een zorgvuldige formulering van risico-indicatoren op basis waarvan de gemeente Utrecht haar “verwonderadressen” heeft geïdentificeerd. Hierbij heeft afstemming plaatsgevonden met de privacy officer van de gemeente Utrecht;
- in samenwerking met de afdeling communicatie en de deelnemende partners een interne en externe communicatie- en afstemmingsstructuur opgezet voor het geval er sprake is van incidenten of bijzonderheden;
- zijn proces- en werkafspraken gemaakt met het betreffende Buurtteam(zorg) met betrekking tot het doorgeven van zorgsignalen;
- zijn alle betrokken instanties (extern) en afdelingen (intern) bezocht en geïnformeerd over de inhoud van het project, de verwachtingen en werkwijze.

Daarnaast heeft, op verzoek van het college van B&W, voorafgaand aan de bestuurlijke besluitvorming ten aanzien van de uitvoering van het project een ethisch assessment plaatsgevonden onder leiding van de Universiteit Utrecht. Hierbij zijn alle betrokken gemeentelijke diensten gesproken en gekend, waarbij alle voor- en tegenargumenten ten aanzien van het project zijn besproken en overwogen, met een uiteindelijk positief advies als uitkomst.

De gemeente heeft door samenwerking met de LSI-ketenpartners een bredere kijk kunnen ontwikkelen op toezicht en de rol van de gemeente hierin. Door de intensieve samenwerking is het netwerk met deze ketenpartners verder versterkt.

De afdeling Vergunningen Toezicht en Handhaving (VTH) van de gemeente heeft niet deelgenomen aan het project vanwege het ontbreken van een juridische grondslag. Dit is als een gemis ervaren omdat de problematiek die in LSI-verband wordt onderzocht vaak nauwe verbintenis heeft met onrechtmatigheden rondom het VTH-domein. De efficiëntie en effectiviteit van de aanpak is hierdoor (mogelijk) niet geoptimaliseerd.

Na een mooie start waarin de bredere informatiepositie aan de voorkant leidde tot effectieve interventies nam het project door de coronamaatregelen een andere wending. Van de geplande looptijd werden in de periode van december 2019 tot half maart 2020 controles uitgezet, waarbij onder andere in gezamenlijkheid huisbezoeken zijn afgelegd. Hierbij kon goed invulling worden gegeven aan de doelstellingen zoals vooraf gesteld: handhaven waar noodzakelijk en hulp bieden waar nodig.

Vanaf half maart 2020 tot augustus 2021 konden er geen gezamenlijke controles worden uitgevoerd. Huisbezoeken konden niet worden afgelegd en de gestarte onderzoeken naar aanleiding van een actieavond konden niet, of moeilijk, worden voortgezet. Wel zijn er in deze periode casustafels gehouden met een meer administratieve insteek, waarbij bekeken werd of er onderzoeken mogelijk waren zonder daarvoor een huisbezoek af te leggen. De gemeentelijke doelstellingen t.a.v. het achterhalen van

zorgproblematieken werden hierdoor bemoeilijkt. In de meer complexe gevallen is vaak een blik achter de voordeur nodig om deze problematiek te duiden en hiervoor adequate hulp aan te kunnen bieden. Van september t/m november 2021 waren er wederom controles mogelijk, met inachtneming van voorzorgsmaatregelen vanwege het coronavirus. In december 2021 werd het interventieteam hierin helaas opnieuw beperkt door de terugkerende coronamaatregelen.

Desondanks heeft het project wel tot concrete resultaten geleid. Zo is er sprake geweest van meerdere mutaties in de BRP, hebben er correcties en terugvorderingen plaatsgevonden in het geval van onterecht verstrekte uitkeringen en/of toeslagen, maar zijn er ook burgers in het geval van complexe en/of zorgproblematiek doorverwezen naar de daarvoor bevoegde instanties.

Ten tijde van de uitvoering van het project zijn binnen de gemeente Utrecht een tweetal parallelle onderzoeken gestart. In beide onderzoeken is de samenwerking in LSI-verband meegenomen, waardoor het ook van belang is deze onderzoeken hieronder toe te lichten.

1.1 Onderzoek naar Institutioneel Racisme en Discriminatie gemeente Utrecht

Binnen de gemeente werd van april t/m november 2021 door een extern bureau onderzoek gedaan naar institutioneel racisme. Onderzoekers spraken o.a. met collega's van Werk & Inkomen (W&I) over handhaving van de Participatiewet. Hierbij is onderzocht of de gemeente regels, werkwijzen of procedures inzet, die mogelijk onderscheid maakt tussen mensen van bijvoorbeeld verschillende afkomst, huidskleur of religie. In dat geval zou er namelijk ongelijke behandeling tussen groepen kunnen ontstaan.

Waarom dit onderzoek?

De gemeenteraad vroeg om een onafhankelijk onderzoek naar institutioneel racisme: wat doet de gemeente op dit terrein goed en wat kan beter? De gemeente wil namelijk een stad zijn voor iedereen, waarbij alle inwoners en medewerkers goed behandeld worden. Het maakt niet uit welke afkomst, huidskleur of religie je hebt.

De raad vroeg ook om het interventieteamonderzoek (LSI) in de wijk Overvecht te betrekken in het onderzoek. Hier is gehoor aan gegeven door aan de deelnemende ketenpartners te vragen om te reageren op door de raad gemaakte opmerkingen en passages van de onderzoekers bij het wijkgerichte project. De betreffende ketenpartners hebben gereageerd, waarop de betreffende passages in het rapport conform de bevindingen werden aangepast.

Uit het onderzoek blijkt dat er gemeente breed geen aanwijzingen zijn voor institutioneel racisme. Wel zijn er voorbeelden gevonden waarbij in de informele omgangsvormen ruimte werd gelaten voor de mogelijkheid van ongelijke behandeling, echter niet bij de bij het LSI-project betrokken afdelingen van de gemeente. Om deze risico's te verkleinen wordt er geïnvesteerd in het bespreekbaar maken van het onderwerp en het professionaliseren van medewerkers. Met betrekking tot het LSI project is geconstateerd dat de risico's op ongelijke behandeling beperkt zijn door de vele waarborgen binnen het project.

1.2 Maatschappelijke kosten en baten analyse (MKBA)

De gemeenteraad van Utrecht heeft de wethouder verantwoordelijk voor de portefeuilles Werk en Inkomen, Diversiteit, Publieksdienstverlening en Personeel en Organisatie bij de aanvang van het LSI-project in Overvecht verschillende kritische vragen gesteld over het project, onder andere waarom de keuze was gemaakt voor deze wijk. Tijdens de beantwoording van deze vragen heeft de wethouder de toezegging gedaan *'om na afloop van het project een onafhankelijk onderzoek uit te laten voeren waarin ook een maatschappelijke kosten (en baten) analyse uitgevoerd wordt en naar de schaalbaarheid en toepasbaarheid in andere wijken gekeken wordt en deze aan de raad toe te sturen'*.

Na afstemming met de deelnemende ketenpartners en de bestuurlijk verantwoordelijke, binnen de gemeente Utrecht, de eerdergenoemde wethouder, is voor een navolgende uitwerking gekozen:

Als uitgangspunt voor de MKBA worden de resultaten van deze eindrapportage van het project genomen, die door de projectleider in afstemming met de VNG adviseur worden opgesteld. Dit wordt aangevuld met interviews met de ketenpartners waarin wordt toegelicht wat is aangetroffen tijdens de onderzoeken om zo een aanvullend beeld te schetsen. Hiermee wordt het onderzoek in breder perspectief geplaatst, waarbij de opgedane ervaringen van de partners in dit project kunnen worden meegewogen in de resultaten die zijn behaald.

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

Ondanks dat Overvecht voor veel mensen een fijne wijk is om in te wonen, blijft het wel achter op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. Dit merkt de gemeente ook vanuit haar rol als handhaver van geldende wet- en regelgeving. Wetten moeten nageleefd worden en er wordt op toegezien dat dit gebeurt. Door te starten met de wijkgerichte aanpak van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI) heeft de gemeente ingezet op dit laatste; het bestrijden en voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringen en toeslagen. Het is belangrijk dat middelen verdeeld worden onder die inwoners die het echt nodig hebben, en er gezorgd wordt voor een goed vangnet.

Gemeente en partners in de stad werken samen om Overvecht een fijne wijk te laten zijn voor haar inwoners. We luisteren naar de wijk en helpen bewoners die dat nodig hebben. Daarbij stellen we grenzen aan iedereen die de leefbaarheid of veiligheid in de wijk verstoort. Dit is nodig zodat alle bewoners weer vertrouwen terug krijgen in de wijk en in de overheid. In Overvecht was en is een impuls nodig op verschillende terreinen. Om samen trots te zijn op Overvecht en ervoor te zorgen dat het een aantrekkelijke wijk is voor iedereen, was het belangrijk de ogen niet te sluiten voor signalen die reden geven tot bezorgdheid.

In 2017 is door het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) een ondermijningsbeeld opgemaakt ten aanzien van Overvecht. Het geeft een ernstig en tegelijk herkenbaar beeld van zowel zichtbare- als onzichtbare criminaliteit. Er springen drie fenomenen uit: drugscriminaliteit, zowel softdrugs als harddrugs (met daaraan gerelateerd geweld), netwerken van families die criminaliteit faciliteren met vastgoed, horeca, makelaars, zorgkantoren etc. en misbruik van en fraude met overheidsuitkeringen en -subsidies.

De afdelingen Publieksdiensten, Vergunningen Toezicht en Handhaving (VTH) en Werk en Inkomen werken al jaren samen onder de noemer "Ogen en Oren van de stad". Binnen dit verband worden kennis en ervaring over wijken en buurten in de stad met elkaar gedeeld en activiteiten afgestemd dan wel gezamenlijk georganiseerd. Binnen dit verband was ook de wens gekomen om, door middel van een integraal gezamenlijk interventieproject, een bijdrage te leveren aan het veiliger en leefbaarder maken van de wijk Overvecht. Dit in aansluiting met en gedeeltelijke invulling van de brede opgave "Samen voor Overvecht". In deze opgave zijn voor de komende jaren 5 ambities opgenomen: plezierig wonen in een meer gemengde wijk, perspectief voor de jeugd versterken, veilige buurten, zorg en ondersteuning op maat en meedoen en ondernemen.

Vanuit deze opgave was eerder een duidelijke behoefte aan een dergelijk interventieproject aangegeven. De wijkraad en het bewonersplatform Overvecht waren sterk voorstander van gerichte inzet op handhaving in de wijk.

2.2 Doelstellingen

Naast de algemene, in het samenwerkingsconvenant Interventieteams en hieronder vermelde, doelstellingen waren er tevens een drietal gemeentelijke doelstellingen vastgesteld. De interventies

moesten leiden tot een toename van het vertrouwen in de overheid en besef van rechten en plichten en bovendien een positieve impuls geven aan gevoelens van leefbaarheid en veiligheid. Door kennis en informatie met elkaar te delen en met elkaar samen te werken, kan nog beter op elke afzonderlijke situatie worden ingespeeld en maatwerk worden geleverd. Dit uiteraard slechts op basis van in het LSI-convenant gestelde afspraken en doorverwijzing naar bevoegde instanties.

2.2.1 Handhavingsaspecten

Voor wat betreft handhaving was het doel van dit project: het aanpakken van misstanden op het gebied van het sociale zekerheidsstelsel en het leveren van een bijdrage aan het vertrouwen in de overheid, veiligheid en leefbaarheid in deze wijk, door integrale aanpak van:

- Woon- en/of adresfraude;
- Uitkeringsfraude;
- Belasting- en premiefraude;
- Misbruik en oneigenlijk gebruik van toeslagen en andere overheidsgelden;
- Mogelijk overtredingen van Wet Arbeid Vreemdelingen en Wet Minimum Loon.

Dit om te komen tot een voor inwoners herkenbaar en transparant integraal handhavingsbeleid, wat het vertrouwen van bewoners in het gemeentelijke overheidsapparaat ten goede zal komen en de nalevingsbereidheid zal vergroten.

2.2.2 Zorgaspecten

Naast bovengenoemde LSI-doelstellingen was het voor de gemeente van belang dat er tijdens dit project niet alleen aandacht was voor handhaven en het herstellen van onrechtmatige situaties maar dat er ook aandacht was voor zorg. Indien uit huisbezoeken of anderszins naar voren kwam dat er sprake was van bijvoorbeeld eenzaamheid, verwaarlozing, zorg mijden, schulden, schoolverzuim en/of behoefte aan scholing, dan gaf het interventieteam hier gevolg aan door contact op te nemen met en gericht door te verwijzen naar de daartoe bevoegde zorgpartners van de gemeente Utrecht. Van daaruit kon dan de benodigde actie worden ondernomen. Zorgsignalen werden dan ook niet door het interventieteam zelf opgepakt. Bij elk bezoek kon daarnaast ook een folder van de Buurteams Utrecht worden achtergelaten indien dat gepast leek door de projectleden.

Het doorgeven van de zorgsignalen aan de zorgpartners werd met toestemming van de betrokkenen gedaan. Deze zorgsignalen werden met name in de 1e fase van het project tot aan het uitbreken van COVID-19 gesignaleerd. Tijdens de periode waarin geen fysieke huisbezoeken mogelijk waren, was er geen direct contact met inwoners. Ook in de fase dat er wel weer gezamenlijk mocht worden opgetreden en huisbezoeken mogelijk waren, merkten de projectleden nog terughoudendheid bij inwoners bij deur- of huisbezoeken vanwege de angst om COVID-19 te krijgen.

3. Het verloop van het project

In dit hoofdstuk wordt het verloop van het project beschreven. Er wordt kort aandacht besteed aan de opgestelde plannen, de planning en uitvoering van de casustafels en controles. Ook zal ingegaan worden op de impact die de discussie rond privacywetgeving en de beperkende maatregelen rond COVID-19 op het project hebben gehad. Het project heeft van november 2019 tot 1 maart 2022 gelopen.

3.1 Opzet

In samenwerking met een adviseur Multidisciplinair Handhaven van VNG Naleving werd de voorbereidende fase in november 2019 afgerond. Alle interne en externe partijen waren uitgebreid gesproken en geïnformeerd en de medewerking aan dit project werd door alle partijen toegezegd.

De risicoselectie werd uitgevoerd door de data scientist van de gemeente Utrecht. Voorafgaand hieraan was deze risicoselectie afgestemd met de privacy officer en leidinggevendenden van de betrokken afdelingen van de gemeente Utrecht. De gemeente werd hierbij geadviseerd door VNG Naleving. Aan de hand van de risico-indicatoren zijn de verwonderadressen van de verschillende deelnemende partners met elkaar vergeleken. Door een vergelijking van de diverse bestanden ontstond er een selectie van verwonderadressen met een meervoudig belang. Hieruit werden door het projectteam per casustafel gemiddeld 15 adressen geselecteerd en aangeboden aan de diverse partners teneinde deze verder te verrijken met informatie.

Op basis van de verwonderadressen werd vanaf december 2019 casuïstiek besproken aan casustafels met alle betrokken partners. Tijdens deze casustafels werd vervolgens, na een zorgvuldige proportionaliteitsafweging, besloten welke adressen aan een administratief onderzoek werden onderworpen en welke een controlebezoek konden verwachten tijdens de operationele fase. Deze casustafels hebben vier keer plaats gevonden in de periode t/m half maart 2020.

In maart 2020 werd er nog wel een 5e casustafel opgewerkt, maar door het uitbreken van de pandemie en het op dat moment nog grotendeels ontbreken van digitale overlegmogelijkheden kwam deze casustafel uiteindelijk te vervallen. In juli 2020 kon er een eerste digitale casusbespreking gehouden worden. Vanaf juli 2020 tot en met augustus 2021 werden 7 casustafels gehouden om naar verwonderadressen te kijken met een administratieve insteek. Als gevolg van de pandemie en daarmee samenhangende maatregelen was gezamenlijk optreden door middel van huisbezoeken niet mogelijk.

Van september 2021 tot en met november 2021 werden 3 casustafels georganiseerd, gevolgd door een controleavond. In december 2021 bleek gezamenlijk optreden door middel van huisbezoeken vanwege COVID-19 weer onmogelijk geworden. In februari 2022 is er nog een beperkte controleavond gehouden met adressen waar eerder niemand thuis werd getroffen.

De controledagen werden altijd gestart met een briefing met alle deelnemende partners. De controles werden vervolgens uitgevoerd in koppels van twee leden van het interventieteam, met inachtneming van de eigen bevoegdheden. Door de (wijk)agent werd voor alle te controleren adressen een veiligheidscheck gedaan en daar waar de veiligheid van medewerkers mogelijk een risico was, is de (wijk)agent altijd zichtbaar aanwezig geweest. Bij elke fysieke controle werd aan de bewoners informatie over het doel van het bezoek verstrekt. Daarnaast werd standaard een flyer over het project uitgereikt. De medewerkers van het team hebben zich, zoals gebruikelijk, bij elke controle gelegitimeerd. De bewoner werd altijd om toestemming gevraagd om de woning te mogen betreden en werd gebruik gemaakt van

informed consent¹. Tijdens de controles is uiteraard steeds rekening gehouden met zowel de impact van de controle op de burger als de belangen van de verschillende ketenpartners.

Na afloop van de fysieke controles vond er een gezamenlijke debriefing plaats. De bevindingen van deze controles werden besproken en de vervolgaanpak werd bepaald.

Voorlopige uitkomsten en vervolgacties werden door de projectondersteuner geregistreerd in een totaaloverzicht in de externe samenwerkingsfunctionaliteit van de Rijksoverheid (e-SWF). Hierin kunnen gegevens beveiligd verwerkt en tevens met elkaar gedeeld worden. Ook de definitieve uitkomsten, bijvoorbeeld na vervolgonderzoek, werden door de partners zelf in de totaalijst via de beveiligde werkomgeving e-SWF gedeeld. Door het coronavirus en de onmogelijkheid van het projectteam om lange tijd gezamenlijk op te treden, werden de uitkomsten van het project negatief beïnvloed. Signalen raakten verouderd en de in eerste instantie aangedragen informatie was hierdoor niet meer actueel waardoor geconstateerde verwondering ook niet meer van toepassing was.

Aan de casustafels en controledagen (de operationele fase) hebben, naast de LSI ketenpartners, medewerkers van de gemeente Utrecht (afdelingen Werk & Inkomen en Publiekszaken) deelgenomen. Ter ondersteuning en voor het uitvoeren van de veiligheidscheck op de te controleren adressen was er sprake van deelname van de wijkagenten vanuit de politie Midden Nederland, District Utrecht/Utrecht-Noord.

3.2 Beoordeling en afweging handhavingsactie(s) aan casustafel

Ten aanzien van het verwonderadres werd aan de casustafel het volgende besproken;

- Bestaat voor de betreffende ketenpartner die het adres heeft aangeleverd het risico nog steeds of zijn de omstandigheden dermate veranderd (actualisatie) dat er geen risico/vermoeden meer is?
- Zijn er andere ketenpartners die ook een belang hebben op het verwonderadres?
- Welke twee ketenpartners hebben het grootste belang? Deze ketenpartners pakken het adres (en een eventueel nader onderzoek) gezamenlijk op.
- Bij de bespreking kwam ook aan bod of bijstand van de politie nodig was ter beveiliging van de overige projectleden.
- Welke handhavingsactie, met inachtneming van subsidiariteit en proportionaliteit, eventueel kon worden ingezet.

Als bleek dat na bespreking er geen, of slechts één, ketenpartner een daadwerkelijk belang bij een bepaald adres had, werd dit adres verder niet in gezamenlijkheid opgepakt. Onderzoek kon dan door de betreffende ketenpartner, buiten de LSI om, uitgevoerd worden onder eigen verantwoordelijkheid.

3.3 Deelnemers en inzet

Organisatie	Inzet
Belastingdienst Midden en Kleinbedrijf Utrecht	2 veldtoetsers ter ondersteuning van Toeslagen
Toeslagen	1 senior adviseur externe samenwerking

¹ Toestemmingsvereisten om binnen te treden.

Organisatie	Inzet
Gemeente Utrecht	1 uitvoerend projectleider 2 handhavingsspecialisten W&I 1 projectondersteuner W&I 1 adresonderzoeker Publiekszaken
VNG Naleving	1 adviseur Multidisciplinair Handhaven
Politie Midden Nederland, District Utrecht-Stad/Utrecht-Noord	1 operationeel expert Wijk 1 à 2 agenten ter ondersteuning van de controleavonden
Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) Regiopolitie Utrecht	1 rechercheur
Sociale Verzekeringsbank (SVB)	2 toezichthouders
Uitvoeringsinstituut Werknemers (UWV)	1 themaonderzoeker
Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)	1 inspecteur/medewerker toezicht

3.4 Communicatie

Over het project in Overvecht werd bij de start van het project gecommuniceerd naar de wijk, o.a. via de nieuwsbrief van het wijkbureau. Ook de gemeenteraad werd vooraf op hoofdlijnen geïnformeerd. Bewoners die werden bezocht, kregen na afloop van dat bezoek schriftelijke informatie waarom het bezoek heeft plaatsgevonden en wat er verder gaat gebeuren en contactgegevens voor eventuele vragen.

De doelen van de communicatie zijn om regelnaleving in Overvecht te bevorderen en zo misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen te voorkomen. De communicatie is tevens bedoeld om burgers transparant te informeren over het project en om bewoners die een bezoek hebben gehad van het Interventieteam duiding te geven over het bezoek.

4. Dossiers en controlebezoeken

Voor de 16 casustafels, waarvan er 1 geen doorgang heeft gevonden als gevolg van COVID-19, zijn er door de verschillende partners 184 unieke dossiers met verwonderadressen aangeleverd en besproken. Bij het bespreken van deze adressen zijn er 25 signalen alsnog komen te vervallen, omdat er geen sprake bleek te zijn van een meervoudig belang en/of door actualisatie is de verwondering komen te vervallen. Bij de resterende 159 adressen hebben er vervolghandelingen plaatsgevonden, waaronder administratieve handelingen en/of controlebezoeken (deur- of huisbezoek). De controleavonden hebben 9 keer in gezamenlijkheid plaatsgevonden.

4.1 Samenvatting resultaten

De interventies hebben onder andere opgeleverd:

- 12 x correctie AOW / AKW / AIO;
- 33 x terugvordering toeslagen en/of uitkeringen door diverse deelnemers, in totaal ter waarde van € 142.775,-;
- 5 x werd door diverse deelnemers een boete opgelegd met in totaal ter waarde van € 992,-;
- 4 correcties op toeslagen welke hebben geleid tot aanspraak op of een verhoging van toeslagen van in totaal €3.744,-;
- 18 x mutatie/inschrijving, uitschrijving of in onderzoek BRP;
- 2 x splitsing woning (BAG);
- 15 x mutatie uitkering Participatiewet;
- 10 x doorverwijzing naar zorg c.q. rekening houdend met menselijke maat .

Voor uitgebreider overzicht van de resultaten zie bijlage 1.

5. Conclusie en aanbevelingen

5.1 Doelstellingen

Dit project heeft ervoor gezorgd dat door kennis en informatie met elkaar te delen en met elkaar samen te werken maatwerk geleverd kon worden door de projectleden, met oog voor de “menselijke maat”.

Handhavingsaspecten kregen vorm tijdens de casustafels waar verwonderadressen besproken werden, en na een zorgvuldige proportionaliteitsafweging, welke adressen in aanmerking kwamen voor een administratief onderzoek en welke een controlebezoek konden verwachten. De uitgevoerde onderzoeken hebben diverse misstanden inzichtelijk gemaakt waarmee woon- of adresfraude, uitkeringsfraude en misbruik van diverse toeslagen werd vastgesteld. Hiermee heeft het project bijgedragen aan het vertrouwen in de overheid, veiligheid en leefbaarheid in de wijk. De resultaten op de specifieke gemeentelijke doelstellingen komen ook terug in de MKBA.

Bij het gezamenlijk afleggen van huisbezoeken kon ook een breder beeld gevormd worden van de feitelijke (woon)situatie. Hiermee werd niet alleen inzicht verkregen op misstanden, maar ook op situaties die duiden op een mogelijke zorgvraag en gevallen van onderbenutting. Zo werd in een aantal gevallen vastgesteld dat bewoners recht hadden op een hogere voorziening dan eerder was vastgesteld.

Het integraal samenwerken heeft binnen Utrecht een vaste plek gekregen, op gezette momenten worden er integrale controles gehouden door afdelingen van de gemeente met diverse ketenpartners. Wel wordt de samenwerking zoals die in LSI-verband mogelijk werd gemaakt nu gemist.

5.2 Uitdagingen

Het ontbreken van een juridische grondslag voor het deelnemen van VTH werd als een flink gemis ervaren, waardoor er ook geen bedrijfscontroles werden uitgevoerd, terwijl Overvecht wel een fors industriegebied, een winkelcentrum en diverse winkelstrips en bedrijfspanden in de wijk heeft. Ook het niet deelnemen van Belastingdienst/MKB maakte dat controles van bedrijven buiten beschouwing werden gelaten. Eventuele relevante Belastingdienst/MKB zaken die tijdens het project naar voren kwamen werden intern gemeld.

Daarnaast heeft COVID-19 het project fors negatief beïnvloed. Zo konden er vanaf maart 2020 tot september 2021 geen controlebezoeken worden afgelegd. Daardoor konden signalen niet worden opgepakt, bestaande onderzoeken niet worden voortgezet en verloren signalen ook hun toegevoegde waarde. Door COVID-19 heeft de LSI het project 2x verlengd tot 1 maart 2022. Ondanks COVID-19 waren de projectleden tevreden over het project, de samenwerking, de projectleiding en de wijze van organisatie van de casustafels en (de beperkte) controleavonden en zijn meerdere partners ook tevreden over de behaalde resultaten.

De gemeente heeft ervaren dat er veel aandacht is geweest voor het onderwerp en handhaving in brede zin. De raad heeft verschillende vragen gesteld en er zijn een tweetal WOB verzoeken ingediend. Aan de voorkant van het project is het daarom nodig om veel tijd te besteden aan het vormen van waarborgen, het opstellen van DPIA's, het afnemen van een ethisch assessment en het zoeken naar

onderlinge afstemming. Door draagvlak voor dergelijke intensieve samenwerkingsverbanden aan de voorkant stevig te verankeren, kan er vervolgens sneller invulling worden gegeven aan de ingeslagen weg.

5.3 Aanbevelingen

In algemene zin hebben diverse partijen binnen de gemeente en ketenpartners aangegeven het wenselijk te vinden om een vervolg te geven aan het project in Overvecht of een andere wijk in Utrecht en daarmee de meerwaarde van een LSI-project, niet gehinderd door COVID-19, goed tot zijn recht te laten komen. In dat kader werd door VNG een presentatie gegeven aan de afdeling OOV van de gemeente. De aanbevelingen in bijlage 2 gaan verder in op samenwerking, de deelname van afdelingen en diensten, een consistent projectteam en een toegankelijker werkomgeving.

Bijlage 1 – Resultaten per deelnemer

Hieronder uiteengezet de activiteiten en daarbij behaalde resultaten van alle deelnemende partners toegespitst per deelnemer.

UWW

- 6x onderzoek afgerond;
- 3x terugvordering toeslag in totaal ter waarde van 5.12.b ;
- 3x werd een boete opgelegd in totaal ter waarde van 5.12.b
- 1x toeslag beëindigd met waarschuwing.

SVB

De medewerkers van de SVB hebben controlebezoeken gedaan. Dit heeft geleid tot:

- 25x onderzoek afgerond;
 - 2x uitschrijving uit Nederland;
 - 2x correctie opgelegd ter waarde van 5.12.b ;
 - 3x beëindiging AKW;
 - 2x uitgeschreven na dossieronderzoek;
 - 1x omzetten AOW naar gehuwdennorm;
 - 1x AIO op verzoek stopgezet;
 - 18x geen wijzigingen.
 - 1x vanaf het 3^e kwartaal 2020 geen recht meer op kinderbijslag. De terugvordering bedraagt 5.12.b
- 5.12.b Onderzoek naar de voorgaande periode loopt nog.

Toeslagen

Op de controledagen hebben de medewerkers van Belastingdienst/MKB gemandateerd voor Toeslagen controlebezoeken afgelegd. De uitkomsten daarvan waren als volgt:

- 24 correcties hebben geleid tot een terugvordering of toekomstige besparing van in totaal 5.12.b ;
- 4 correcties hebben geleid tot aanspraak op of een verhoging van toeslagen van in totaal € 5.12.b

Het gaat hierbij om correcties bij in totaal 24 burgers. Eén dossier is nog in behandeling en om die reden zijn de uitkomsten daarvan nog niet bekend.

Politie

Een operationeel expert Wijk van Utrecht Noord heeft deel uitgemaakt van het projectteam. Daarnaast waren hij en/of collega wijkagenten op de actiedagen aanwezig, indien nodig, ter ondersteuning. Zij begeleidden de projectleden bij "risicovolle" controlebezoeken. Op alle 184 besproken adressen hebben zij voorafgaand aan het bezoek een veiligheidscheck gedaan. Daarnaast heeft een onderzoeker van AVIM aan het project deelgenomen.

Voor de politie hebben de actiedagen en deelname aan dit LSI project het volgende opgeleverd:

- Vergroten bewustwording fraudealertheid bij de wijkagenten;
- 2x onderzoek afgerond;
- 2x adresbezoek afgelegd AVIM

- 1x staande houding van een illegaal persoon;
- 3x signaal aangemeld bij DIS van het RIEC dan wel integrale casus i.v.m. verwachte criminele activiteiten.

Gemeente Utrecht

Vanuit de gemeente Utrecht waren de afdelingen Werk & Inkomen en Publiekdienstverlening betrokken bij het LSI-project Overvecht. Medewerkers van deze afdelingen namen actief deel aan de casustafels en controledagen. De gemeente had bij voorkeur ook verwonderadressen gedeeld met de afdeling VTH, maar juridisch was hiervoor geen grondslag aanwezig.

Afdeling Publiekdienstverlening

De adresonderzoeker heeft controlebezoeken afgelegd. Dit heeft geleid tot:

- 2x melding doorgezet naar VTH voor verder onderzoek;
- 14x mutatie/inschrijving of uitschrijving BRP;
- 1x voornemen ambtshalve uitschrijven BRP.;
- 11x geen bijzonderheden na onderzoek;
- 2x splitsing woning (BAG);
- 3x persoon in onderzoek;
- 1x monitoren bewoning.

Afdeling Werk & Inkomen

De collega's van W&I hebben controlebezoeken afgelegd, waarvan enkele ook voor BRP toezicht.

De controlebezoeken en vervolgonderzoeken hebben tot nu toe hebben geleid tot:

- 8x uitkering beëindigd;
- 4x terugvordering met een totaal waarde van 5.12 b en 1x maand terugvordering
- 17x onderzoek afgerond onderzoek geen gevolg voor uitkering;
- 2x uitstroom naar werk;
- 1x monitoren bewoning;
- 2x uitkering zelf beëindigd tijdens onderzoek;
- 1x onderzoek doorgezet naar werkmatcher;
- 1x hernieuwde aanvraag afgewezen;
- 1x boete opgelegd;
- 1x omzetten uitkering naar gehuwdennorm;
- 1x uitkering herzien.

IND

De IND heeft 1 onderzoek afgerond, waarbij geen verder onderzoek noodzakelijk is.

Zorgmeldingen en menselijke maat

In de operationele fase van het project van december 2019 tot half maart 2020 werd vier keer een zorgelijke melding gedaan op basis van daartoe binnen het project en met medewerkers van het Buurtteam Overvecht gemaakte afspraken maar ook zijn er contacten en gesprekken geweest met schuldhulpverlening en de wooncorporaties. Bij alle adresbezoeken had de toezichthouder de beschikking over een folder van het Buurtteamorganisatie Utrecht. Deze konden uitgereikt worden als de situatie zich daartoe leende.

Naast bovengenoemde zorgmeldingen zijn er in de volgende situaties rekening gehouden met de menselijke maat:

- 1x onderzoek uitgesteld i.v.m. tragische omstandigheden te onderzoeken adres;
- 2x onderzoek niet doorgezet i.v.m. bekendheid bij buurtteam huiselijk geweld situatie;
- 1x contact buurtteam i.v.m. pesterijen;
- 1x onderzoek niet doorgezet i.v.m. gezondheidssituatie waarbij hulpverlening iedere dag aanwezig is;
- 1x onderzoek niet doorgezet i.v.m. gezondheids- en mentale problemen bij bewoner.

Woningcorporaties

Op 2 momenten zijn de verschillende woningcorporaties geïnformeerd over het LSI-project en daarin uitgenodigd om relevante informatie te melden. De corporaties gaven de voorkeur om dat te doen via de bestaande kanalen met de gemeente. Er is niet meer te achterhalen om hoeveel meldingen dat is gegaan.

Bijlage 2 – Aanbevelingen

Samenwerking

De gemeente Utrecht is een grote organisatie waardoor de lijnen (mogelijk) vaak 'lang' zijn. Dit belemmert snel schakelen wanneer gewenst. Door de lange doorlooptijd van het project is ervoor gekozen om de signalen te actualiseren. Interne procedures zijn lang gebleken wat uiteindelijk de kwaliteit van de signalen negatief beïnvloedt. De aanbeveling is om het draagvlak voor dergelijke intensieve samenwerkingsverbanden aan de voorkant beter te verankeren, waardoor meer consistent invulling gegeven kan worden aan de ingeslagen weg.

Belang correcte BRP

Het belang van een juiste BRP is essentieel voor gemeenten, LSI-partners en andere (overheids) instanties. Het is aan te bevelen om doorlopend aandacht te hebben voor een kwalitatief sterke BRP. Afnemers van de BRP zouden meer gestimuleerd moeten worden om (vermoedelijke) fouten te melden. De hiervoor bestemde Terugmeldvoorziening moet bij alle partners een prominentere plek krijgen in het werkproces, om het gebruik van deze voorziening te stimuleren.

Deelname VTH

Bij dit interventieteam mocht, vanwege ontbreken van een juridische grondslag, niet samengewerkt worden met de afdeling Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). Dit werd als een flink gemis ervaren. Niet alleen de ervaring van de VTH-inspecteurs in de wijk mocht niet worden gebruikt, ook het bezoeken van evt. bedrijfspanden kon hierdoor niet doorgaan en tenslotte kon ook niet actief worden samengewerkt met het Utrechtse interventieteam dat is ondergebracht bij VTH. De aanbeveling is aan de wetgever om de positie van een afdeling als VTH binnen de LSI-samenwerking (met het oog op adresfraude) te verduidelijken in de wet- en regelgeving.

Wisseling projectleden

Om als team op te treden in een samenwerkingsverband is het veelvuldig rouleren van teamleden niet bevorderlijk voor de samenwerking. Binnen het project hebben veel wisselingen van teamleden plaatsgevonden. Ondanks dat het management van de betrokken afdelingen heeft gezorgd voor voldoende bezetting van het interventieteam is het rouleren van leden niet bevorderlijk in de dossierafhandeling. De overdracht van werkzaamheden heeft niet altijd adequaat plaatsgevonden. Daarnaast is het belangrijk om als interventieteamlid te acteren als dossiereigenaar en de verantwoordelijkheid hierin te nemen. De aanbeveling is om in toekomstige samenwerkingsverbanden zoveel als mogelijk te kiezen voor vaste teamleden. Ook hiervoor verwijzen we naar het versterken van het bestuurlijk draagvlak voorafgaand aan de start van het project. Bij onverhoopte wisselingen van teamleden moet er zorgvuldige overdracht van de werkzaamheden, verantwoordelijkheden en eigenaarschap plaatsvinden.

E-SWF

De aanbeveling t.a.v. e-SWF is om een module te ontwikkelen waarmee projectleden makkelijk hun informatie kunnen verwerken en daar een management module aan te koppelen. Dit bevordert ook meer uniform werken binnen de LSI. Het ontbreken van een dergelijke module werd als een gemis ervaren door de projectleiding van de gemeente, waardoor veel tijd en energie gestoken moest worden in het ontwikkelen en bijhouden van een Excel-database. Dit blijkt ook uit individuele evaluatie gesprekken.

Deze database voorzag niet in managementinformatie waardoor telkens handmatig geteld moest worden. Naast arbeidsintensief is dat ook foutgevoelig. Inmiddels is er een projectadministratie ontwikkeld welke ingezet kan worden bij de LSI projecten. Daarnaast is er ook een profiel waar een projectleider en projectondersteuner aan moet voldoen, waardoor bij voorbaat meer duidelijk is over de kwaliteit van de in te zetten capaciteit.

Bijdrage IND / AVIM

De bijdrage en relevantie van de IND binnen dit project is sterk afhankelijk van waarnemingen die door LSI partners achter de voordeur bij bewoners met een verblijfsvergunning ter plaatse tijdens controle worden gedaan. Omdat deze waarnemingen ter plaatse door coronamaatregelen beperkt zijn gebleven, is hiermee ook de rol van de IND beperkt binnen dit project. Ditzelfde geldt ook voor AVIM als deelnemer.

Individuele evaluatie gesprekken

Ter afsluiting van het project hebben de projectleider en de adviseur van VNG Naleving met iedere dienst individueel het project geëvalueerd. De algemene tendens van deze evaluatie was dat het merendeel het project als zinvol heeft ervaren. Ondanks het weinige fysieke contact voelde het wel als een team. De wens naar toekomstige projecten is uiteraard meer fysieke bijeenkomsten om beter op elkaar ingespeeld te geraken. Bepaalde diensten (met name die in wisselende roosters werken) zien in toekomstige projecten een voordeel in het (gedeeltelijk) vrijmaken van personeel voor dergelijke projecten om volledige inzet te kunnen bieden.

Bijlage 3 – Voorbeelden van casussen

Illustratie interventie: niet geïndiceerde maar wel aangetroffen zorgsignaal

In een sociale huurwoning werd een jonge moeder met een baby op de begane grond aangetroffen, terwijl op de verdieping 4 mannen verbleven, allen zonder onderlinge relatie. De vrouw gaf aan niet te weten wie de mannen waren. Gezien de gehele situatie en het feit dat een baby en een jonge moeder hierbij betrokken waren, werd er een signaal afgegeven aan het Buurtteam. Het vermoeden bestond dat moeder ervoor had gekozen kamers in de woning onder te verhuren.

Illustratie interventie; vooralsnog geen uitzetting woning en beëindiging uitkering i.v.m. COVID-19

In een flat werd een alleenstaande aangetroffen die een uitkering had en schuldhelpverlening had aangevraagd in verband met huurachterstand. Omwonenden verklaarden dat de betreffende persoon een aanloop van mensen had, overlast veroorzaakt en lachgas verkoopt. Tevens was er geconstateerd dat de persoon forse uitgaven aan een auto kon doen. Het fraudeonderzoek moest gestaakt worden door uitbreken COVID-19, waardoor een uitzettingsprocedure vanuit woningbouwcorporatie eveneens door COVID-19 on hold werd gezet.

Interventie: niet geïndiceerd maar wel aangetroffen zorgsignaal; geïndiceerd signaal: overlast (veel aanloop, illegale prostitutie).

In een appartement van een flat werd een vrouw van middelbare leeftijd aangetroffen die daar correct woonde. Er werd opengedaan door een man met (PI)enkelband. Hij gaf aan op bezoek te zijn en het eten te verzorgen. Naast bewoonster is er ook een jonge vrouw gesproken die uit de douche kwam, de vrouw verklaarde er niet te wonen maar toonde wel een kamer met bed en al haar kleding en spullen. De man en jongedame hadden beiden een dak- en thuislozenuitkering.

Na vertrek van het projectteam nam de woningcorporatie contact op. De jonge vrouw was na het bezoek naar hulpverlening gegaan. Ze zou in verwachting zijn van de man met enkelband en uit de situatie in de woning weg willen. Er zou mogelijk ook sprake van prostitutie zijn en een uitkering. In afstemming met de crisisdienst werd het fraudeonderzoek vanuit de gemeente "on hold" gezet, teneinde de jonge vrouw tijd te gunnen uit die situatie te geraken. De situatie werd gemonitord, omdat het verder onderzoek door coronacrisis werd belemmerd op dat moment.

Persoon ontvangt voorzieningen, maar blijkt al jaren in Italië in detentie te zitten.

Persoon stond ingeschreven met briefadres en zou slapen in zijn auto. Reageert goed op vragen vanuit de gemeente, waarbij de indruk bestaat dat hij in Nederland verblijft. Betrokkene ontvangt toeslagen en kinderbijslag. De SVB ontvangt een bericht dat betrokkene mogelijk in Italië verblijft. Bij verder informeren komen er krantenberichten waarin wordt gemeld dat betrokkene al vanaf 2016 in Italië in detentie zit. Het verdere onderzoek naar de toedracht loopt nog. De SVB stelde vast dat er voorlopig vanaf het 3^e kwartaal 2020 geen recht op kinderbijslag meer bestaat. De terugvordering door de SVB bedraagt € 5.116. In navolging op beslissing van de SVB, heeft Toeslagen inmiddels het kindgebonden budget verminderd voor de jaren 2020 t/m 2022.

Alleenstaande moeder zonder kind naar Turkije vertrokken

Betrokkene stond samen met haar kind ingeschreven bij haar ouders. I.v.m. het aangevraagde adresonderzoek, zij zou immers niet meer op het adres wonen, ontstond er verdere verwarring over het verblijfsadres van de betrokkene en haar kind. De ouders en betrokkene gaven tegenstrijdige informatie. Tijdens het huisbezoek bleek echter dat betrokkene recentelijk zonder kind naar Turkije was vertrokken. Het kind is achtergelaten bij de ouders van de betrokkene, die tevens de opa en oma van het kind zijn. De betrokkene ontving een toeslag op haar uitkering van UWV en kinderbijslag van de SVB. Beide rechten komen echter te vervallen bij vertrek naar Turkije. Omdat het vertrek naar Turkije zeer recentelijk was, heeft de SVB de kinderbijslag per het volgende kwartaal kunnen beëindigen en werd de toeslag bij UWV per direct geschorst en vervolgens beëindigd. Hierdoor is er een terugvordering voor de betrokkene voorkomen. Daarnaast zijn de opa en oma gewezen op het feit dat zij mogelijk in aanmerking komen voor recht op AKW voor hun kleinkind.